

УДК 070.447:687.016-05 (477)

Друковані та мережеві ЗМІ про творчість українських модельєрів

Вікторія

ГАЛУДЗИНА-ГОРОБЕЦЬ

канд. мистецтвозн.

Київський національний
університет культури і
мистецтввул. Є. Коновальця, 36,
01133, Київ, Україна,

e-mail: torrygal@ukr.net

ORCID ID 0000-0002-0757-6665

© Галудзіна-Горобець В., 2020

Стаття присвячена аналізу особливостей висвітлення дизайнерської творчості українських модельєрів у сучасних ЗМІ («День», «Дзеркало тижня», інтернет-видання). Досліджуються основні тенденції, аспекти і проблеми подання інформації про діяльність представників київської та львівської шкіл дизайну одягу (Олени Даць, Марії і Руслана Костельних, Олександра Гапчука, Діани Дорожкіної, Тетяни Островерхової і Віктора Завадського, Айни Гассе та інших).

Розглянуто специфіку рецепції інформації про модельєрів та їхню продукцію в різних медіа, як друкованих, так і онлайн, спрямованих на показ різноманітних життєвих сфер, а також спеціалізованих виданнях.

Внаслідок проведеного дослідження, зазначено, що в українських ЗМІ статті, присвячені дизайнерській творчості вітчизняних модельєрів, займають чималу частку. Зокрема, друковані ЗМІ («День», «Дзеркало тижня») подають тему дизайнерської творчості українських модельєрів досить лапідарно, здебільшого суто інформуючи реципієнта про колекцію чи показ мод. Натомість у спеціалізованих онлайн-ЗМІ ця тема є ключовою. Переваги друкованих засобів масової інформації полягають у більш глибокому аналізі нових колекцій, дизайнерських новацій, доповнення інформації експертними оцінками. Натомість, публікації в онлайн-медіа вирізняються високою мірою інтерактивності та використанням мультимедійних можливостей.

У багатьох публікаціях констатується, що особливістю історизму в дизайні одягу межі ХХ–ХХІ ст. є формування на тлі спільності постмодерністських естетичних настанов оригінальних «авторських історичних концепцій» у творчості провідних майстрів.

Характерною рисою пошуків дизайнерів стала інтертекстуальність, сприйняття історичного костюма крізь призму літератури, театру, кінематографу.

Поширення у вітчизняному дизайні одягу кінця ХХ — початку ХХІ ст. набув історизм у його широкому розумінні, орієнтований на творчу інтерпретацію артефактів і костюмів позаісторичних народів і східних культур.

Ключові слова: історизм у дизайні одягу, українські модельєри, засоби масової інформації, медіапростір, постмодернізм.

PRINTED AND NETWORK MEDIA ABOUT UKRAINIAN FASHION DESIGNERS CREATIVITY

Victoriia Haludzina-Horobets

PhD in Art History, Lecturer

Kyiv National University of Culture and Arts

ORCID ID 0000-0002-0757-6665

e-mail: torrygal@ukr.net

The article is devoted to the analysis of coverage features of Ukrainian designers' creativity in modern mass media ("Day", "Mirror of week", online editions). The main trends, aspects and problems of presenting information about the activities of Kyiv and Lviv clothing designs schools representatives (Olena Dats, Maria and Ruslan Kostelnykh, Oleksandr Hapchuk, Diana Dorozhkina, Tetiana Ostroverkhova and Viktor Zavadskyi, Aina Passe and others) are studied.

The article considers the specifics of information reception about fashion designers and their products in various media, both printed and online, aimed at showing various life spheres, as well as specialized publications.

As a result of the conducted study, it is noted that in Ukrainian media articles on domestic designers creativity, occupy a significant share. In particular, the print media ("Day", "Mirror of the Week") present the theme of Ukrainian fashion designers work quite lapidary, mostly purely informing the recipient about the collection or fashion show. Instead, this topic is a key one in specialized online media. The advantages of print media are in a deeper analysis of new collections, designers innovations, supplementing the information with expert assessments. But, online media publications have a high degree of interactivity and multimedia capabilities usage.

Many publications state that historicism peculiarity in clothing design at the turn of the XX–XXI centuries is a formation against the background of the commonality of postmodern aesthetic attitudes of the original "author's historical concepts" in the leading masters' works.

A characteristic feature of designers' search was intertextuality, historical costume perception through the prism of literature, theater, cinema.

Distribution in domestic clothing design of the late XX — early XXI centuries acquired historicism in its broadest sense, focused on the creative interpretation of artifacts and costumes of non-historical peoples and oriental cultures.

Keywords: *historicism in clothing design, Ukrainian fashion designers, mass media, media space, postmodernism.*

Постановка проблеми

В останні десятиліття засоби масової інформації, як в усьому світі, так і в Україні, набули досить вагомого значення не тільки в політичній, економічній чи соціальній сфері життєдіяльності спільноти, а й у царині культури. ЗМІ нині як джерело формування гуманітаристики й культури загалом — «могутній агент соціалізації» (Мокрушина, 2011).

Проте у вирі журналістських матеріалів публікації, присвячені культурно-мистецьким подіям і непересічним явищам у цій галузі, почасти розчиняються серед потоку інформації, не викликаючи належної уваги широкого загалу. Далеко не провідні позиції, на жаль, займають і медіаматеріали про дизайнерську творчість сучасних українських модельєрів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Незважаючи на те, що останнім часом з'явилося кілька наукових праць, присвячених осмисленню медіапростору в Україні та специфіці його інформаційного контенту (Дорош, 2013; Гарматій & Кісіль, 2018), питання особливостей висвітлення сучасними ЗМІ дизайнерських стратегій українських модельєрів залишаються на маргінесі журналістикознавчих пошуків.

Водночас можливість орієнтуватись у вказаній тематиці дають поодинокі студії, у яких розглянуто один з аспектів індустрії моди, а саме проведення fashion-конкурсів як основи професійної підготовки майбутніх дизайнерів одягу (Коваль та ін., 2016). Однак дизайнерська творчість українських модельєрів, а надто історизм у дизайні одягу крізь призму сучасних вітчизняних ЗМІ ще не одержав комплексного наукового висвітлення й потребує спеціальних розробок.

Отже, *актуальність статті* обумовлена гострою потребою заповнити лакуни в аналізі пошукових стратегій українських дизайнерів одягу в епоху постмодернізму, а також відсутністю публікацій на цю тему.

Мета дослідження — розкрити основні тенденції висвітлення дизайнерської творчості українських модельєрів у сучасних засобах інформації.

Виклад основного матеріалу

На основі кількісного аналізу публікацій у таких сучасних українських друкованих ЗМІ, як «День», «Дзеркало тижня», а також інтернет-ЗМІ, можна стверджувати, що найчастіше з'являються матеріали про творчість представників київської та львівської шкіл дизайну одягу Олени Даць, Марії і Руслана Костельних, Олександра Гапчука, Діани Дорожкіної, Тетяни Островерхової і Віктора Завадського, Аїни Гассе та ін.

У друкованих ЗМІ дизайнерська творчість українських модельєрів одягу подається досить коректно, лаконічно, стримано. Зокрема,

знайшла висвітлення стилістика українського бароко, репрезентована в колекції Олени Даць осінь/зима 2014–2015 рр. У матеріалі показано роботи модельєра, засновані на контрасті лаконічних силуетів і вишуканої орнаментики (принти, машинна вишивка на натуральному шовку), розташованої, переважно, у горизонтальних конструктивних зонах костюмів. Елегантності дизайнерським образам додало витончене поєднання кремового й чорного, увиразнене бірюзовими і світло-кораловими акцентами (День. 2014. 11 січня).

Привернула увагу журналістів колекція Марії і Руслана Костельних «Медвяний Львів» (Дзеркало тижня. 2008. 24 квітня). У матеріалі стисло зазначено, що за посередництва асоціативного переосмислення елементів вбрання різних періодів міської історії створено узагальнений образ Львова в сповитті середньовічних легенд, гомоні старовинних вуличок, тиші соборів, витонченості Сецесії. Засобами образно-пластичної виразності в колекції слугують вишукані кремово-білі, коралові, бузкові, рожеві, оливкові кольори, бароковий і сецесійний орнаменти, мелодійні силуети, м'які драпірування кашеміру й шовку.

Дизайн-історизм у його вузькому розумінні, як творче переосмислення множинних художніх стилів і сучасного їм костюма задля віднайдення нових образно-пластичних рішень, в українському дизайні одягу представлено, переважно, інтерпретаціями костюма середньовіччя, XVIII і XIX ст., почасти — у поєднанні з етнічним декором і гостро актуальними формами.

Так, прикладом синтезу історичного й сучасного слугує колекція Олександра Гапчука «Назад до Європи» осінь/зима 2002–2003 рр. (Дзеркало тижня. 2003. 7 лютого), у якій лаконічні, геометризовані силуети увиразнено кельтською орнаментикою й контрастним аплікативним декором.

В окремих газетних публікаціях знаходимо приниження не лише жінок, але й чоловіків: «Чоловік — це самець плюс гроші» (Дзеркало тижня. 2005. 29 січня, 4 лютого). Осмислюючи гендерну проблематику й гендерну нерівність на шпальтах ЗМІ, необхідно зазначити, що нині почасти друкуються матеріали, які руйнують усталені стереотипи, певним чином змінюють образ «справжнього» чоловіка. Однак досі ще не прийнято говорити про чоловічу красу й поряд з описом жіночого одягу, косметики та салонів для представниць прекрасної статі розповідати не лише про одяг для чоловіків, а і про салони краси для них: «Чоловіча краса — не тема для розмови» (День. 2002. 17 квітня).

У колекції О. Гапчука весна/літо 2004 р. дизайнер інтегрував у сучасний костюм «справжнього чоловіка» елементи вбрання лицарів, менестрелів і трубадурів. Асоціації із середньовіччям виструнчили коштовні тканини, зокрема жаккард, стилізовані наплічники, черво-

ні плащі, біло-червоні ромбові принти, геральдичні знаки й мальтійські хрести.

У колекції О. Ворожбит і Т. Земскової «Тимчасове Середньовіччя» (осінь/зима 2002–2003 рр.) предметом стилізації слугували середньовічні котт, туніка, блію, сюрко, поєднані із сучасними одяговими формами. Засобом образно-пластичної виразності стали узагальнені трапецієподібні силуети, м'які драперії, поєднання шкіри, велюру, вовни, габардину, трикотажу, хутра. Середньовічного колориту колекції додало декорування тасьмою, швами, вишивкою, металеві пояси, підвіски, нашійні прикраси. Лаконічні силуети увиразнили співзвуччя тьмяного коралу, вохристо-коричневих і сіро-біло-чорних тонів.

На рівні образно-пластичному тему втілили мелодійна плавність узагальнених силуетів, стримане м'яке драпірування, білий колір, асоційований із невинністю, контрасти білого й чорного як знаки протилежності чоловічого й жіночого начал. Історичні асоціації виструнчила схожість сукні з завищеною талією з вбранням дівчини, яка на gobелені Клойстерської серії обіймає за шию єдинорога. Наскрізними пластичними мотивами колекції стали готична графічність та аркоподібні лінії, притаманні архітектурі Клойстерсу. Виразності формотворення сприяли жаккард і бавовна, які утворили скульптурні об'ємні складки, та витончено легкі шовк, муслін, батист, шифон (Цимбалюк, 2008).

Часто в роботах українських дизайнерів зустрічаємо поширені в межах «постмодерністського еkleктичного історизму» звернення до жіночого костюма XVIII–XIX ст. Так, дещо вторинну пародійну постмодерністську інтерпретацію сукні з корсетним ліфом, спідницею на кринолінах, турнюром і тренем репрезентовано в міні-колекції І. Полякової «Розвал Радянського Союзу» (1997). Важливого значення в створенні дизайнерського образу набули актуалізація теми кабаре, балансування на межі кітчю й хорошого смаку та іронічне осмислення радянської символіки в аплікативному декорі.

До стилізації неорокайльної сукні другої половини XIX ст. із вузьким корсетним ліфом, широкою спідницею, турнюром і тренем звернулася Д. Дорожкіна в моделі «Халіотіс» (2005). Попри дещо буквально відтворення форм історичного вбрання і відкрити апеляцію до корсетного стилю Jean-Paul Gaultier, безумовним здобутком дизайнера вважаємо колірно-фактурну асоціативність, тонку імітацію в коричнево-білих атласних драперіях текстури органічного мінералу халіотісу, якому за доби середньовіччя приписували цілющі властивості.

Рокайльні й неорокайльні вузькі корсетні ліфи, спідниці на кринолінах, турнюри, трени, волани, рюші стали предметом творчого

осмислення в колекції Т. Островерхової і В. Завадського «Повернення» (2004 р.).

Стилізація, цитування, ігрова інтерпретація форм та орнаментики жіночого костюма XVIII–XIX ст. утворили основу колекцій Айни Гасе осінь/зима 2005–2006 рр. та весна/літо 2010 р.

Стилізації спідниць із кринолінами, тренів, турнюрів, рукавів-gigot, вікторіанських комірців-стійок, чоловічого сюртука-«карріка» 1840-х рр. зустрічаємо в колекції Андре Тана «Казки» осінь/зима 2013–2014 рр., інспірованої «Алісою в Країні чудес» Л. Керролла (1865). Основою прочитань дизайнером історичного костюма є поєднання цнотливості та еротизму, як у сарафанах із вкороченими спереду спідницями з тренами й напівпрозорих блузах із вікторіанськими стійками. Еротичний дизайнерський образ формують трансформація білизни у верхнє вбрання, ботфорти із замшу, гладкої й лакованої шкіри, широкі шкіряні пояси з масивними застібками. Романтизмом і поетичністю позначено вечірню кремову атласну сукню зі спідницею на кринолінах із тренем складної форми, побудованої на грі вигнутих ліній, драперій, площин. Образно-пластичній виразності колекції сприяє контраст із різнорідних фактур, гостро актуальних та історичних форм (довгої широкої «спідниці-фартуха», жакету й шортів; светра, рукавів-gigoti вікторіанського комірця-стійки).

Важливого значення в колекції А. Тана осінь/зима 2014–2015 рр. набули дифузія або контраст елементів чоловічого й жіночого історичного вбрання. Прикладом першої є чорне жіноче пальто зі вставками із тафти, створене за мотивами сюртука-«карріка» і спідниці з тренем. На художньо вмотивованому контрасті побудовано багат шаровий жіночий комплект із кремовим кашеміровим жакетом, який за силуетом і кроєм нагадує фрак, короткими шортами, уподібненими білизні, та сукнею, у якій прочитуються мотиви «спідниці-фартуха» XVIII ст., трену і вікторіанського комірця-стійки. Вдалим, на нашу думку, в аналізованій колекції є застосування методу деконструкції: фрагментація кокетки вікторіанської блузи з наступним розташуванням поверх вкороченого чорного жакету, у поєднанні з класичними брюками.

У низці моделей дизайнер зберігає цілісність історичного костюма, стилізує його форми та увиразнює кольором чи інтертекстуальними паралелями. Прикладом слугує довга червоно-помаранчева сукня з вузьким ліфом, широкою спідницею і вікторіанським комірцем-стійкою, доповнена ключами — знаковим елементом низки казок. Асоціації з чернечим вбранням викликає чорно-біла сукня ампірного силуету з вікторіанською стійкою.

Матеріалами колекції слугують оксамит, органза, шовк, замша, кашемір, мереживо, хутро, які в поєднанні з пастельними і глибокими синьо-сірими кольорами, створюють чарівний казковий образ.

Комбінацію історичних і сучасних елементів-ботфортів із деніму та атласної сукні з треном і бідермайєрівським декольте; джинсів і блузи з вузьким корсетним ліфом, треном та рукавом-gigot — зустрічаємо в колекції А. Тана весна/літо 2018 р. (Український дизайнер, 2019).

Значно менш численними, ніж рокайльні й неорокайльні ремінісценції, в українському дизайні одягу, є звернення до костюма *стилю ампір*. Так, чи не єдиною колекцією, цілком заснованою на ампірних мотивах, лишається «Імперія ампіру» Олени Ворожбит і Тетяни Земскової осінь/зима 2005–2006 рр. з антикізованими сукнями, брюками-галіфе на кокетці, камзолами з високими комірами, наполеонівськими бікорнами.

Еклектичне поєднання ампірних форм із вуалями, ковбойськими поясами, вишивкою і шкіряною «локшиною» характерне для колекції Сергія Бизова весна/літо 2005 р.

Рідкісне в українському дизайні одягу переосмислення *античної туніки* зустрічаємо в навіяній культурою Середземномор'я й полотнами української мисткині Олени Онуфрив колекції Олени Даць «Атома» весна/літо 2012 р. Виразності дизайнерським рішенням надає асоційованість трапецієподібних широких силуетів, м'якого драпірування, легких порухів шовку і яскравого квіткового декору із середземноморською природою та образами античної культури. Важливого формотворчого значення в колекції набуває крій по косій, вперше застосований в антикізованих сукнях Madeleine Vionnet (Смекаленкова, 2015).

Історичне вбрання різних епох — від античної туніки, середньовічних лицарських обладунків, котту та упелянду до бюргерського голандського костюма XVII ст., рокайльних, неорокайльних, ампірних і вікторіанських суконь — утворило джерельну базу колекції Олени Даць осінь/зима 2015–2016 рр. Відзнакою проекту вважаємо вмілу стилізацію силуетів, форм, конструктивних елементів історичних костюмів та їх поєднання в текстуальну цілісність завдяки бароковій орнаментиці з національним колоритом. Наскрізною темою колекції стала багат шаровість, комбінація щільних кремових і білих тканин основи з *devoqe*, ультрамариновими й чорними шифонами. Асоціативний образ лицарських лат створено поєднанням чорної сітки й білої бавовняної сукні-сорочки.

З-поміж нечисленних звернень українських дизайнерів до історичної військової уніформи в інтернет-виданнях популяризується модель чоловічого піджака з колекції Віктора Анісімова осінь/зима 2010–2011 рр., створеного на основі стилізації гусарського доломана, поширеного в Європі з XVII ст. Елегантності виробу надає срібне вишукане тьмяне шитво на чорному тлі та узгодження історичних форми, силуету і крою з актуальними тенденціями сезону.

Проявом історизму в його широкому розумінні стало звернення українських дизайнерів до східних і позаісторичних традиційних культур.

Предметом творчої інтерпретації в колекції Сергія Бизова осінь/зима 2003–2004 рр., продемонстрованій у Києві на 12-му тижні українського прет-а-порте «Сезони моди», стали форми, силует і крій кімоно, штани-шаровари та орнаментальні японські мотиви. Стилізацію японського традиційного костюма зустрічаємо в колекції О. Громової «Дурман» (2002 р.). Асоціативне відтворення образу індійської культури — у колекції Е. Насирова «Мехенді» (осінь/зима 2006–2007 рр.), побудованій на актуалізації асоціативного потенціалу вохристо-коричневих теплих барв. Східні інспірації в силуетах, принтах, тюрбанах помітні в колекції Вікторії Гресь (весна/літо 2009 р.).

Серед колекцій українських дизайнерів, заснованих на творчій інтерпретації костюмів позаісторичних народів, вкажемо на колекцію жіночого одягу О. Залевського осінь/зима 2004–2005 рр., інспірованою культурою майя, ацтеків, інків. Асоціативністю образно-пластичних рішень позначено колекцію Н. Глазкової «Чаар Низан» («Жінка тундри»), створену під враженням мандрівки за Полярне коло (осінь/зима 2006–2007 р.).

Висновки

Підсумовуючи, зазначимо, що в українських ЗМІ чималу частку займають статті, присвячені дизайнерській творчості вітчизняних модельєрів. Історизм в українському дизайні одягу від початку 2000-х рр. до сьогодні найчастіше висвітлювався в мас-медіа на прикладі творчості представників київської та львівської шкіл дизайну одягу (Олени Даць, Марії й Руслана Костельних, Олександра Гапчука, Діани Дорожкіної, Тетяни Островерхової і Віктора Завадського, Айни Гасе та інших).

У публікаціях констатується, що особливістю історизму в дизайні одягу межі ХХ–ХХІ ст. є формування на тлі спільності постмодерністських естетичних установок оригінальних «авторських історичних концепцій» у творчості провідних майстрів.

Характерною рисою пошуків дизайнерів стала інтертекстуальність, сприйняття історичного костюма крізь призму літератури, театру, кінематографу.

Поширення у вітчизняному дизайні одягу кінця ХХ — початку ХХІ ст. набув історизм у його широкому розумінні, орієнтований на творчу інтерпретацію артефактів і костюмів позаісторичних народів і східних культур.

Друковані ЗМІ («День», «Дзеркало тижня») подають тему дизайнерської творчості українських модельєрів досить лапідарно, здебільшого суто інформуючи реципієнта про колекцію чи показ мод.

Натомість у спеціалізованих онлайн-ЗМІ ця тема є ключовою. Переваги друкованих засобів інформації полягають у більш глибокому аналізі нових колекцій, дизайнерських новацій, доповнення інформації експертними оцінками. Натомість, публікації в онлайн-медіа відрізняються високою мірою інтерактивності та використанням мультимедійних можливостей.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Гарматій, О., & Кісіль, О. (2018). Тема культури в українських ЗМІ: основні тенденції подання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Журналістські науки*, 896, 20–28. <https://doi.org/10.23939/sjs2018.01.020>.
- Дорош, М. (2013, 16 грудня). Культурна журналістика: як вбудуватися у формат. *Media Sapiens*. http://www.osvita.mediasapiens.ua/print/1411980811/kulturna_zhurnalistika_yak_vbuduvatisya_u_format/.
- Коваль, Т. В., Седоухова, Є. В., & Гонда, Л. П. (2016). Проведення fashion-конкурсів як основа професійної підготовки майбутніх дизайнерів одягу. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія*, 1 (3), 77–80.
- Мокрушина, Д. (2011, 18 квітня). Культура у ЗМІ, ЗМІ в культурі (деякі міркування про дезорієнтацію у культурному українському просторі). *Медіакритика*. <https://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analityka/kultura-u-zmi-zmi-v-kulturi-deyaki-mirkuvannya-pro-dezoriyentatsiyu-u-kulturnomu-ukrayinskomu-prostori.html>.
- Смекаленкова, К. (2015, 20 березня). Сукні-сорочки й середньовічні мотиви: Olena DATS` показала свою нову колекцію. *Gazeta.ua*. https://gazeta.ua/articles/fashion/_suknisorochki-i-serednovichni-motivi-.
- Український дизайнер Сергей Ермаков представил новую коллекцию одежды [Видео]. (2019, 5 февраля). *UA/TV*. <https://rus.uatv.ua/ukrainskij-dizajner-sergej-ermakov-predstavil-novuyu-kollektsiyu-odezhdy-video/>.
- Цимбалюк, О. (2008). Европейськість сучасної української моди. *Мистецтвознавство*, 129–140. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/16755/13-Tsymbaljuk.pdf?sequence=1>.

REFERENCES

- Dorosh, M. (2013, December 16). Kulturna zhurnalistyka: yak vbuduvatisya u format [Cultural journalism: how to fit into the format]. *Media Sapiens*. http://www.osvita.mediasapiens.ua/print/1411980811/kulturna_zhurnalistika_yak_vbuduvatisya_u_format/ [in Ukrainian].
- Harmatii, O., & Kisil, O. (2018). Tema kultury v ukrainskykh ZMI: osnovni tendentsii podannia [Theme of culture in the Ukrainian media: main tendencies of presentation]. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series: Journalistic sciences*, 896, 20–28. <https://doi.org/10.23939/sjs2018.01.020> [in Ukrainian].
- Koval, T. V., Sedoukhova, Ye. V., & Honda, L. P. (2016). Provedennia fashion-konkursiv yak osnova profesiinoi pidhotovky maibutnikh dyzaineriv odiahu [Conducting fashion competitions as a basis for professional training of future

fashion designers]. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series: Pedagogy and Psychology*, 1 (3), 77–80 [in Ukrainian].

Mokrushyna, D. (2011, April 18). Kultura u ZMI, ZMI v kulturі (deiaki mirkuvannia pro dezorientatsiiu u kulturnomu ukrainskomu prostori) [Culture in the media, media in culture (some considerations of disorientation in the cultural Ukrainian space)]. *Mediakrytyka*. <https://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytyka/kultura-u-zmi-zmi-v-kulturi-deyaki-mirkuvannya-pro-dezoriyentatsiyu-u-kulturnomu-ukrayinskomu-prostori.html> [in Ukrainian].

Smekalenkova, K. (2015, March 20). Sukni-sorochky y serednovichni motyvy: Olena DATS` pokazala svoiu novu kolektsiiu [Shirt dresses and medieval motifs: Olena DATS` showed her new collection]. *Gazeta.ua*. https://gazeta.ua/articles/fashion/_suknisorochki-i-serednovichni-motivi- [in Ukrainian].

Tsybaliuk, O. (2008). Yevropeiskist suchasnoi ukrainskoi mody [Europeanness of modern Ukrainian fashion]. *Mystetstvoznavstvo*, 129–140. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/16755/13-Tsybaliuk.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].

Ukrainskii dizainer Sergei Ermakov predstavil novuiu kollektciiu odezhdy [Ukrainian designer Sergey Ermakov presented a new collection of clothes] [Video]. (2019, February 5). *UA/TV*. <https://rus.uatv.ua/ukrainskij-dizajner-sergej-ermakov-predstavil-novuyu-kollektsiyu-odezhdy-video/> [in Russian].